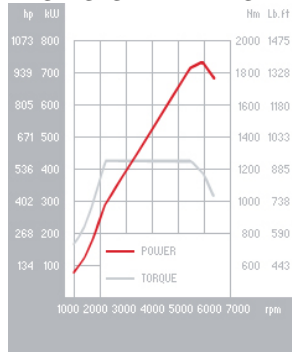

Försättsblad till skriftlig tentamen vid Linköpings Universitet

Datum för tentamen	2009-12-22
Sal	R14 (18 platser) R42 (15 platser) R44 (8 platser)
Tid	8-12
Kurskod	TSFS05
Provkod	TENA
Kursnamn	Fordonssystem
Institution	ISY
Antal uppgifter som ingår i tentamen	7
Antal sidor på tentamen (inkl. försättsbladet)	4
Jour/kursansvarig	Lars Eriksson
Telefon under skrivtid	013-284409
Besöker salen ca.	9 och 11
Kursadministratör (namn+tfnnr+e-post)	Anita Petersson, 013-281328, anita@isy.liu.se
Tillåtna hjälpmedel	TeFyMa, Physics Handbook, Miniräknare
Övrigt	Visning 18/1, 2009 Betygsgränser: 23 poäng - 3 33 poäng - 4 43 poäng - 5

Datablad

Uppgifterna är inspirerade av den serietillverkade supersportbilen Bugatti Veyron 16.8. Bilen är inte i närheten av CO₂-målen i Kyoto-protokollet men är ändå rolig att räkna på. Följande citat om bilen kommer från TopGear där journalisten verifierade maxhastigheten 407 km/h och sade till kameran "Däcken klarar bara maxhastigheten i 15 minuter, men det gör inget för en full tank med bränsle räcker ändå bara i 12 minuter." Data som anges nedan är i många fall autentiska för motorn och fordonet, men ett antal parametrar och modeller är inte tillgängliga och har givits fiktiva värden.

TÜV Süddeutschland

- Motorn har 16 cylindrar, motorvolymen 8 liter, samt 4 st turboaggregat.
- Kompressionsförhållandet är $r_c = 9.3$.
- Turboaggregaten ger 15.8 psi boost vilket motsvarar $p_i = 2.1$ bar.
- Maxmoment: 1250 Nm, från 2200 till 5500 rpm.
- Maxeffekt: 1001 hp (736 kW), vid 6000 rpm.
- Vid maxeffekten (6000 rpm) suger motorn i sig 38 000 liter luft per minut.
- Bensintankens volym: 100 liter.
- Bränslets egenskaper: $\rho_f = 0.72$ kg/dm³, $q_{LHV} = 44e6$ J/kg, $(A/F)_s = 14.6$.
- Övriga gasparametrar: $R = 290$ J/kg K, $\gamma = 1.3$.
- Följande parametrar antas för **bränslets väg**: Pölparametrar, $X = 0.4$, $\tau_{fp} = 0.1$ s, transportfördröjning $\tau_d = 0.2$ s, λ -sensorns tidskonstant $\tau_s = 0.05$ s.
- De enskilda injektorerna har följande karaktäristik: $m_f = C_{inj}(t_{inj} - t_0)$ med $C_{inj} = 7.1e-3$ kg/s och $t_0 = 0.5e-3$ s.
- I **momentmodellen** så antas förbränningskammarens förluster vara $\eta_{ig, ch} = 0.85$ och när motorn jobbar vid fullast kan pumparbetet försummas, eftersom $p_e \approx p_i$. Vidare så antas motorfriktionen följa

$$FMEP = 0.95 + 0.09 \frac{N}{1000} + 0.04 \left(\frac{N}{1000} \right)^2$$

där FMEP ges i bar och N anges i rpm.

Uppgift 1.

Betrakta en ideal Seiliger cykel (cykel med begränsat tryck) utan residualgaser. Driftspunkten för cykeln ges av $p_i=2.5$ bar, $T_i=20^\circ\text{C}$ och $\lambda=1$ samt motor- och gasdata från databladet. Under förbränningen så tillförs hälften av energin under konstant volym och resten under konstant tryck. Vad är det maximala trycket och den maximala temperaturen i cykeln? (6 poäng)

Uppgift 2.

En uppgift som rör medelvärdesmodellering och bränslets väg genom en motor.

- Ange och motivera ekvationerna för tunnfilmsmodellen för bränslepölarerna. Tydliggör vilka modellantaganden som gjorts. (4 poäng)
- Använd värden från databladet och antag att motorn körs på 2000 rpm med ett stationärt luftmassflöde till motorn på $\dot{m}_{ac} = 0.15$ kg/s. Vid $t = 1$ s gör man ett stegsvar i öppningstiden för alla 16 injektorerna, från $t_{inj} = 6.21$ ms till $t_{inj} = 5.67$ ms. Beräkna stationära värdena på λ före och efter steget. Skissa sedan stegsvaren för följande signaler i samma diagram, och visa hur de olika parametrarna påverkar signalernas utseende.
  - λ_c in till cylindern (heldragen)
  - λ_{exh} för gasen vid sensorn före katalysatorn (streckad).
  - λ_{bc} utsignalen från en kontinuerlig λ -sensor före katalysatorn (heldragen).
  - $\lambda_{bc,disc}$ utsignalen från en diskret λ -sensor före katalysatorn (streckprickad).

(4 poäng)

Uppgift 3.

Bugatti Veyron motorn har fyra turboaggregat som leverar ett insugstryck på 2.1 bar. Antag att kompressorn har inloppstrycket 1 atm, turbinen utloppstrycket 1 atm, motorn körs vid $\lambda = 1$, och att 80% av avgasflödet går genom turbinerna (resten passerar genom wastegaten). Inloppstemperaturerna är 20°C för kompressorn och 1200 K för turbinen samt effektiviteterna är $\eta_c = 0.8$, $\eta_t = 0.78$, och $\eta_m = 1.0$. Övriga turbo- och gasdata ges av databladet. Hur stort avgasmottryck behövs för att generera 2.1 bar efter kompressorn? (5 poäng)

Uppgift 4.

I denna uppgiften skall en drivlina modelleras med syftet att uppskatta bränsleförbrukning, acceleration, och maxhastighet. Man kan då anta stel drivlina men behöver ha med fordonets rullmotstånd ($F_r = m g (f_{r,0} + f_{r,1} v)$) och luftmotstånd i modellen. Vidare så är det tänkt att motorfriktionens inverkan skall specialstuderas så att den modelleras med en separat modell ($M_{e,fr} = c_0 + c_1 \dot{\theta}_e$). Insignalen till modellen är det indikerade momentet M_i vilken tillsammans med friktionen ger motorns utmoment $M_e = M_i - M_{e,fr}$. Växellådan och slutväxeln slås samman till en utväxling $i_g \cdot i_f$ och rullvillkor antas vid hjulen. Tröghetsmomenten för motor J_e och hjul J_w skall också tas med i modellen. Övriga förluster kan försummas. Ställ upp ekvationerna för komponenterna och ta sedan fram den (olinjära) tillståndsmoellen för fordonets hjulvarvtal.

(6 poäng)

Uppgift 5.

En uppgift som rör bränsleförbrukning och dess koppling till momentmodellen.

- a. Om man kör Bugatti Veyron-motorn på maxeffekten så tar bränslet slut på 12 minuter. Vilken motoreffektivitet motsvarar detta? Antag vidare att växellådan är matchad så att maxhastigheten nås vid maxeffekten, vilken bränsleförbrukning, i liter per mil, motsvarar detta? (2 poäng)
- b. Utgå från momentmodellen och antag att tändningstidpunkten är optimal samt att man kan köra motorn på $\lambda = 1$ i den punkten. Vilket bränsleflöde (till hela motorn) skulle det då krävas för att generera motorns maximala effekt? Ange även vilken motoreffektivitet detta motsvarar? (5 poäng)
- c. Vid fullast så vidtar man åtgärder för att skydda motor, turbo, och katalysator. Utgående från informationen i databladet om luftflödet och bränsleåtgången vid maxeffekt, vilket λ har man vid maxeffekten? Antag vidare att momentmodellen med bränsleupprikning ger en korrekt beskrivning av momentgenererandet och bränsleförbrukningen, vilken tändningseffektivitet η_{ign} behövs då för att momentmodellen skall ge samma maxeffekt som motorn? (3 poäng)

Uppgift 6.

Två uppgifter runt motorreglering.

- a. Som nämnts i föregående uppgift så skyddar man ibland motorn med hjälp av tändningsstyrningen. Vad skyddar man den mot och tänder man då tidigare eller senare än optimalt? Vad är det för storhet i cylindern man styr och hur påverkas den av styrningen? (2 poäng)
- b. I luft/bränslerigeringsammanhang pratar man om *air mass flow principle* och *speed density principle*. I vilken reglerloop används dessa? Redogör för principerna och ange ekvationerna som används i respektive princip. (3 poäng)

Uppgift 7.

Kunskapsuppgifter

- I en bensinmotor påverkas emissionerna av λ . Skissa hur λ påverkar HC, CO och NO_x emissionerna som kommer ut ur motorn samt de som kommer ut ur katalysatorn, indikera speciellt om det finns ett max, min eller knä och ange i så fall för vilket λ det antas. (4 poäng)
- Vad är OBD och varför har det införts? (2 poäng)
- Ge två anledningar till varför en konventionell bensinmotor har lägre verkningsgrad än en dieselmotor vid dellast. (2 poäng)
- Varför vill man minska katalysatorns light-offtid? Ange även hur man kan styra motorn för att minska den. (2 poäng)